

سیاست‌های مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم

در

بانک توسعه صادرات ایران

گروه هدف: کارکنان و مدیران بانک توسعه صادرات ایران

مرجع تایید کننده: هیات مدیره بانک توسعه صادرات ایران

تاریخ تصویب و اجرا: 1397/02/31

مقدمه

سیاست مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم در بانک توسعه صادرات ایران شامل اقدامات و راهکارهای مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم است که در راستای اجرای دستورالعمل‌های بانک مرکزی ایران در این خصوص و همچنین استانداردهای بین‌المللی صادره توسط مقامات ذیصلاح به ویژه گروه ویژه اقدام مالی می‌باشد. این سیاست بیانگر اهداف و دامنه مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم است و چارچوبی را برای رعایت قوانین، مقررات و استانداردهای لازم‌الاجرا در زمینه مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم ارائه می‌کند که مستلزم موارد زیر است:

- انجام شناسایی دقیق مشتریان برای تمامی مشتریان جدید و مشتریان فعلی بر اساس رویکرد ریسک محور
- انجام پایش مستمر بر اساس رویکرد ریسک محور
- نگهداری مدارک و سوابق معاملات
- انجام پایش و کنترل دقیق‌تر و بیشتر بر فعالیت‌ها و معاملات مشکوک
- گزارش معاملات مشکوک به مقامات ذیصلاح
- بهبود کنترل‌های داخلی به منظور کاهش ریسک‌های پولشویی و تامین مالی تروریسم

مسئولیت ارائه راهکارهای مناسب برای اجرای سیاست مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم در بانک با اداره کل مبارزه پولشویی، تامین مالی تروریسم و تطبیق است و کمیته راهبری اجرای قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم، مسوول بازبینی و تصویب راهکارهای پیش گفته است.

1- اهداف سیاست مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم

اولین هدف این سیاست، اجرای قانون مبارزه با پولشویی جمهوری اسلامی ایران است که پولشویی را جرم می‌داند و همچنین اجرای قانون مبارزه با تامین مالی تروریسم جمهوری اسلامی ایران است که تامین مالی تروریسم را جرم تشخیص می‌دهد.

دیگر هدف مهم این سیاست، حصول اطمینان از عدم استفاده از محصولات و خدمات بانک در جهت تطهیر عواید حاصل از اقدامات مجرمانه و حفظ آگاهی تمام کارکنان از تعهد آنها در قبال مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم است.

2- دامنه

سیاست مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم به منظور پوشش قوانین، مقررات و استانداردهای ذیل طراحی شده است.

- قانون مبارزه با پولشویی؛
- قانون مبارزه با تامین مالی تروریسم؛
- دستورالعمل‌های بانک مرکزی در خصوص مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم و اصلاحات و تغییرات مربوطه؛
- استانداردهای گروه ویژه اقدام مالی؛
- استانداردها و رهنمودهای پذیرفته‌شده بین‌المللی شامل کمیته بال و گروه ولفسبرگ.

اجرای این سند برای تمام شعب داخلی و خارجی، واحدهای ستادی و واحدهای برون مرزی بانک لازم‌الاجرا است. اگر مقررات کشور مقصد واحدهای برون مرزی بانک توسعه صادرات نسبت به استانداردها و مقررات جمهوری اسلامی ایران کیفیت پایین‌تری داشته باشند یا فاقد مقررات مبارزه با پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم باشند، رعایت کامل قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم جمهوری اسلامی ایران برای واحدهای برون مرزی بانک توسعه صادرات نیز لازم‌الاجرا می‌باشد.

3- اصل شناسایی مشتری

هنگام ایجاد ارتباط کاری با مشتریان در بانک توسعه صادرات ایران، مطابق با مدل ریسک پولشویی و تامین مالی تروریسم، عوامل ریسک زیر در نظر گرفته می‌شوند:

الف) ریسک کشور

ب) ریسک مشتری

ج) ریسک محصول یا خدمت درخواستی

د) ریسک کانال ارایه خدمت

در مدل ریسک بانک، مشتریان در سه گروه طبقه‌بندی می‌شوند:

1) مشتریان با ریسک پایین

2) مشتریان با ریسک متوسط

3) مشتریان با ریسک بالا

- اگر مشتریان با ریسک پایین باشند، اعمال دقت ویژه برای شناسایی مشتریان به صورت ساده و به روزرسانی اطلاعات مشتریان هر دو سال یک بار انجام می‌شود.
 - اگر مشتریان با ریسک متوسط باشند، اعمال دقت ویژه برای شناسایی مشتریان انجام می‌شود و در صورت نیاز، کنترل‌های مستمر با توجه ویژه در نظر گرفته و به روز رسانی سالانه برای این دسته از مشتریان انجام می‌شود.
 - اگر مشتریان بانک پرریسک باشند، اعمال دقت ویژه برای شناسایی مشتریان به صورت پیشرفته الزامی است و علاوه بر کنترل‌های پذیرش مشتری، نظارت مستمر نیز انجام شده و به روزرسانی اطلاعات این دسته از مشتریان هر شش ماه یک بار انجام می‌پذیرد.
- تصمیمات مناسب برای موارد عدم رعایت اصل شناسایی مشتری، متناسب با طبقه ریسک ایشان، در کمیته رعایت قوانین و مقررات اتخاذ خواهد شد.

3-1- شناسایی و راستایی آزمایشی اطلاعات هویتی مشتریان

بانک توسعه صادرات ایران در راستای قوانین و مقررات جاری و همچنین استانداردهای بین‌المللی و به منظور شناسایی و راستایی آزمایشی اطلاعات تمام مشتریان فعلی و جدید، اقدامات زیر را اتخاذ می‌نماید.

• اخذ اطلاعات هویتی، نشانی، شغلی و درآمدی مشتریان

در این بخش، تمام مشتریان حقیقی و حقوقی بانک توسعه صادرات اقدام به ارائه اطلاعات کامل خود و اشخاص حقیقی و حقوقی مرتبط با خود (شامل وکلا، صاحبان امضاء، سهامداران، ذینفعان و ذینفعان نهایی) می‌نمایند که این اظهارات بر اساس مدارک و مستندات است که توسط کمیته راهبری اجرای قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم تعیین شده و به تایید هیات مدیره بانک رسیده‌اند. اسناد و مدارک ارائه شده از سوی مشتریان باید بر اساس قوانین و مقررات اعمال دقت ویژه برای شناسایی مشتریان بوده و از استانداردهای بین‌المللی تبعیت نماید.

• تطبیق و راستایی آزمایشی اطلاعات دریافتی و تعیین سطح فعالیت مشتری

اطلاعات دریافتی از مشتریان حقیقی و حقوقی با اصل مدارک دریافتی تطبیق داده شده و سپس از طریق پایگاه‌های مراجع ذیصلاح مورد راستی آزمایی قرار می‌گیرند. مهمترین پایگاه‌های مربوط به راستی آزمایی اطلاعات شناسایی مشتریان عبارتند از:

- پایگاه شماره ملی اشخاص حقیقی ایرانی
- پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی ایرانی
- پایگاه شماره اختصاصی اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی
- پایگاه کد پستی شرکت پست جمهوری اسلامی ایران
- پایگاه کد اقتصادی سازمان امور مالیاتی
- پایگاه کد اصناف وزارت صنعت و معدن و تجارت
- پایگاه روزنامه رسمی کشور
- پایگاه استعلام وکالتنامه‌ها از قوه قضائیه
- پایگاه استعلام سازمان نظام وظیفه

پس از اجرای این مرحله، سطح فعالیت مشتری بر اساس "دستورالعمل تعیین سطح فعالیت مشتری در موسسات اعتباری" تعیین می‌گردد.

3-2- شناسایی و تایید هویت مالک ذینفع نهایی

مالک ذینفع نهایی، شخص یا اشخاصی هستند که از منافع اقتصادی ناشی از مالکیت اموال بهره‌مند می‌شوند حتی اگر مالکیت قانونی به نام شخص دیگری (مالک قانونی) ثبت شده باشد که مالکیت قانونی اموال را در دست دارد اما از طرف مالک ذینفع نهایی فعالیت می‌کند.

هویت مالک (مالکان) ذینفع نهایی هر مشتری از طریق انجام اقدامات لازمی که در آیین‌نامه‌های اجرایی مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم مصوب هیات وزیران و ابلاغی بانک مرکزی ایران وضع گردیده‌اند، باید شناسایی شود و مورد تایید قرار گیرد. به طور کلی مالک ذینفع نهایی به دو روش تعیین می‌شود: الف) دریافت شهادت امضا شده از مشتری، و ب) پرتال‌های اینترنتی یا سامانه‌های ثبتی و سایر منابع قابل اتکا. برای اشخاص حقوقی، اشخاص حقیقی ذینفعی که در شرکت دارای کنترل یا مالکیت هستند باید شناسایی و تایید شوند. اگر چنین اشخاصی قابل شناسایی نبودند، اشخاص حقیقی که دارای موقعیت مدیریت ارشد در شرکت هستند باید شناسایی و تایید شوند.

3-3- پذیرش ارباب رجوع

پس از طی مراحل فوق، بانک توسعه صادرات بر اساس رتبه ریسک پولشویی و تامین مالی تروریسم اقدام به پذیرش یا عدم پذیرش ارباب رجوع می‌نماید. بانک توسعه صادرات می‌تواند از پذیرش ارباب رجوع در این مرحله خودداری نماید.

3-4- مشتریان گذری

بانک توسعه صادرات هیچگونه تراکنشی برای افرادی که فاقد ارتباط کاری با بانک هستند، انجام نمی‌دهد. بنابراین بانک همواره برای تمام مشتریان مراحل شناسایی را انجام می‌دهد. تنها یک مورد استثنا وجود دارد و آن، نقد کردن چک‌های مشتریانی است که نزد بانک حساب جاری دارند (پیش از این مورد شناسایی کامل قرار گرفته‌اند) و چک آنها توسط مشتریان گذری به بانک ارایه می‌گردد. در این خصوص نیز مشتریان گذری مورد شناسایی قرار گرفته و یک برگ از مدرک هویتی آنها جهت نگهداری در پرونده، اخذ خواهد شد.

4- شناسایی پیشرفته مشتریان

انجام شناسایی پیشرفته مشتریان در برقراری و تداوم رابطه کاری با آن دسته از مشتریان بانک که بر اساس مدل رتبه‌بندی ریسک پولشویی و تامین مالی تروریسم، در گروه مشتریان با ریسک بالا قرار می‌گیرند، الزامی است. در مدل ریسک بانک، مشتریان زیر در گروه مشتریان پرریسک قرار می‌گیرند.

- مشتری سیاسی (PEP)
- سازمان‌های غیرانتفاعی (مانند خیریه‌ها)
- شرکت‌های صرافی
- شاغلین مشمول (مشاغل غیرمالی)
- صندوق‌های بازنشستگی
- صندوق‌های سرمایه‌گذاری
- مشتریان غیرمقیم (کشوری و منطقه‌ای)
- کارگزاران
- مشتریان ارایه دهنده خدمات پولی

5- برقراری روابط کارگزاری

پیش از برقراری روابط کارگزاری بانکی، فرآیند شناسایی پیشرفته مشتریان انجام می‌شود و موارد زیر مورد بررسی قرار می‌گیرند:

- ریسک جغرافیایی بانک مورد نظر، شعب، واحدهای برون مرزی و اشخاص مرتبط با آنها
- وضعیت ساختاری، مدیریتی، مقرراتی و نظارتی بانک مورد نظر، شعب، واحدهای برون مرزی و وابستگان آنها در زمینه مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم
- نوع فعالیت اصلی و کسب و کار بانک مورد نظر

- ترکیب مشتریان بانک مورد نظر به لحاظ فعالیتی و ساختاری
 - محصولات و خدمات ارائه شده از سوی بانک مورد نظر به مشتریان خود و به طرف(های) کارگزار
 - حضور مقامات سیاسی در ترکیب مدیران، سهامداران و اشخاص مرتبط با بانک مورد نظر
 - چگونگی شناسایی، کنترل و ارزیابی خدمات به مقامات سیاسی به عنوان مشتریان بانک مورد نظر
 - چگونگی کنترل و پایش معاملات و تراکنش‌های مشکوک در بانک مورد نظر
 - تحریم‌های احتمالی مترتبه بر بانک مورد نظر
 - رویه‌های بانک مورد نظر در افتتاح حساب و ارائه خدمات به مشتریان و حساب‌های پرریسک نظیر حساب‌های صوری (اسمی)، وکالتی، مشترک، صندوق بازنشستگی، سرمایه‌گذاری، مشتریان غیرحضوری، غیرمقیم، حساب‌های کارگزاری قابل پرداخت
 - چگونگی کنترل اشخاص تحت تعقیب و تحت تحریم‌های بین‌المللی و منطقه‌ای در پیام‌های مالی و غیر مالی فیما بین توسط بانک مورد نظر
 - سیاست‌ها و رویه‌های مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم تدوین و ابلاغ شده توسط بانک مورد نظر و چگونگی به روزرسانی آنها
 - کیفیت قوانین و مقررات کشور متبوع و سیاست بانک مورد نظر در خصوص همکاری برای ارائه اطلاعات تکمیلی با بانک‌های کارگزار در صورت لزوم
- نتایج و برآمدهای حاصل از موارد فوق توسط ماموران تطبیق مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم بانک توسعه صادرات ایران به عنوان یک واحد مستقل، مورد ارزیابی قرار می‌گیرند و به کمیته روابط کارگزاری بانک اعلام می‌شوند. برقراری روابط کارگزاری با تایید مدیریت ارشد بانک و در چارچوب ضوابط مقرر در دستورالعمل چگونگی ایجاد، حفظ و قطع روابط کارگزاری بانک توسعه صادرات امکان‌پذیر است.
- چنانچه شاخص‌های به کارگرفته شده برای سنجش بانک کارگزار نتایج مناسبی حاصل نماید یا اسناد دریافتی از بانک کارگزار به صورت مناسب موید وضعیت بانک کارگزار نباشد، ماموران تطبیق مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم بانک باید بانک خواهان روابط کارگزاری را در محل آن بانک ملاقات نمایند. این ملاقات باید قبل از برقراری روابط کارگزاری یا طی مدتی معقول پس از آن، به منظور تکمیل روند شناسایی کارگزار انجام شود.

6- مشتریانی که ایجاد ارتباط با آنها نباید صورت پذیرد

- "اصل شناسایی مشتریان" در بانک توسعه صادرات ایران اجازه ارائه خدمت به مشتریان زیر را نمی‌دهد:
- مشتریان خواهان افتتاح حساب‌های بی‌نام؛
 - مشتریانی که از ارزیابی اطلاعات و مدارک مورد نیاز خودداری می‌نمایند؛
 - مشتریانی که اسامی آنان در فهرست‌های تحریمی و سیاه صادره از سوی مراجع ذیصلاح قرار دارند؛
 - در مواردی که راستایی آزمایشی شناسایی مشتریان امکان‌پذیر نمی‌باشد؛
 - در مواردی که مشتریان در خصوص هدف از برقراری ارتباط با بانک اطلاعات کافی ارائه نمی‌کنند؛
 - مشتریان دارای سوء سابقه در خصوص پولشویی و تامین مالی تروریسم و جرایم مالی (مواردی چون جعل و کلاهبرداری و ...) هستند؛

- مشتریان غیر حضوری؛
- بانک‌های پوسته‌ای؛
- تراکنش‌های مربوط به قمار و سلاح.

7- پایش معاملات و عملیات مشکوک و گزارش آن

تمام تراکنش‌ها و فعالیت‌های بانک توسعه صادرات بر اساس قوانین مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم جمهوری اسلامی ایران و آیین‌نامه‌های اجرایی آنها و همچنین دستورالعمل شناسایی معاملات مشکوک و گزارش دهی آن، مورد پایش قرار گرفته و معاملات و عملیات مشکوک بر اساس همان مقررات به مرکز اطلاعات مالی ایران گزارش می‌شوند.

از آنجاییکه ارسال این گزارش‌ها به صورت محرمانه صورت گرفته و بیانگر هیچگونه اتهامی به افراد نمی‌باشد و همچنین اعلام آن به مرکز اطلاعات مالی، افشای اسرار شخصی محسوب نمی‌گردد، لذا بر اساس قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم، شخص گزارش‌دهنده در برابر تهدیدها و خطرات مترتبه امنیت خواهد داشت. بالاترین مقام اجرایی بانک از شخص گزارش‌دهنده حمایت‌های لازم را به عمل می‌آورد.

نرم افزار مبارزه با پولشویی بانک توسعه صادرات به منظور کشف تراکنش‌های مشکوک مشتریان این بانک، توان پایش و کنترل تمام تراکنش‌ها را بر اساس بخشنامه شماره 91/161337 مورخ 1391/06/23 با موضوع "تهیه و عملیاتی نمودن برنامه نرم افزاری مبارزه با پولشویی" دارد. این نرم افزار به صورت خودکار عمل می‌نماید و بر اساس قواعد تعریف شده و پارامترهای مشخصی، معاملات مشکوک را نشان می‌دهد.

8- تراکنش‌های برون مرزی

شفافیت و قابلیت ردیابی دو عامل اصلی در تمام تراکنش‌های بین‌المللی بانک توسعه صادرات است. بانک توسعه صادرات برای اعمال کنترل‌های لازم بر تمام عناصر تراکنش شامل اشخاص درگیر در تراکنش، منشاء وجه، بانک/بانک‌های درگیر تراکنش، شرکت حمل‌کننده کالا، نوع کالا و ... در تمام تراکنش‌هایی که در شبکه سوئیفت انجام می‌شوند و به فراخور نوع تراکنش، مراقبت‌های لازم را به عمل آورد.

هیچ یک از ارکان تراکنش‌های بانک توسعه صادرات نباید در فهرست‌های تحریمی داخلی و بین‌المللی قرار داشته باشند. بانک از سامانه‌های مناسب و سامانه پایش تحریم‌های سیستم سوئیفت برای پایش تراکنش‌ها استفاده می‌نماید.

در پیام‌های پرداخت سوئیفتی MT202 و MT202 پوششی و MT205 و MT205 پوششی چنانچه اطلاعات دریافتی از بانک‌های کارگزار ناقص باشد، ضمن رد و بازگشت پیام، مراتب به عنوان گزارش مشکوک به مرکز اطلاعات مالی ایران ارسال می‌گردد.

9- آموزش

کارکنان بانک توسعه صادرات در تمامی سطوح مدیریتی، کارشناسی و متصدی باید در دوره‌های آموزشی متناسب با شغل خود در زمینه مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم شرکت نمایند. این دوره‌ها شامل موارد زیر هستند:

- دوره آموزش مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم

- دوره آموزش چگونگی اعمال دقت ویژه برای شناسایی مشتریان
- دوره آموزش تشخیص معاملات مشکوک
- دوره آموزش تحلیل معاملات مشکوک (برای کارکنان اداره کل مبارزه با پولشویی، تامین مالی تروریسم و تطبیق و ماموران رابط این اداره کل در شعب)

10- تراکنش‌های الکترونیک

تمام شعب و واحدهای بانک توسعه صادرات باید بر اساس "مقررات مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم در حوزه نظام های پرداخت و بانکداری الکترونیکی" صادره توسط بانک مرکزی برای متقاضیان تراکنش‌های الکترونیکی، عمل نمایند.

11- گزارش معاملات نقدی

تمام شعب و همچنین واحدهای برون مرزی بانک توسعه صادرات موظفند گزارش واریز وجوه نقد بیش از سقف مقرر را بر اساس "دستورالعمل نحوه گزارش واریز نقدی وجوه بیش از سقف مقرر" بانک مرکزی ایران به اداره کل مبارزه با پولشویی، تامین مالی تروریسم و تطبیق گزارش نمایند. آن اداره پس از تجمیع گزارش‌های دریافتی، مراتب را به مرکز اطلاعات مالی ایران ارسال می‌نماید و این گزارش، روزانه انجام می‌پذیرد.

12- نگهداری اسناد

تمامی اسناد مربوط به تراکنش‌ها باید بر اساس قواعد تعیین شده در آیین نامه مدت و طرز نگهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها ابلاغی طی بخشنامه شماره 93/126286 مورخ 1393/05/12 نگهداری گردند.

13- به روزرسانی و تایید سیاست

این سیاست باید به تصویب کمیته راهبری اجرای قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم برسد و توسط هیات مدیره بانک تایید گردد. به روزرسانی این سیاست در زمان مقتضی و به صورت ادواری انجام خواهد شد و هیچگاه به روزرسانی این سیاست بیش از دو سال نخواهد بود.

14- نظارت بر حسن اجرای سیاست

نظارت بر حسن اجرای این سند سیاستی بر عهده اداره کل مبارزه با پولشویی، تامین مالی تروریسم و تطبیق است که به صورت نظارت‌های لازم برخط و حضوری از طریق انجام بازرسی‌های دوره‌ای و موردی انجام می‌شود. همچنین مدیریت امور بازرسی و حسابرسی داخلی نیز در بازرسی‌های دوره‌ای، فرآیندهای کنترلی و نظارتی این سیاست را ارزیابی می‌نماید. یافته‌های مهم بازرسی‌ها و ارزیابی‌های بدست آمده و راهکارهای اصلاحی پیشنهادی به کمیته راهبری اجرای قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم یا دیگر کمیته‌های مربوطه در بانک گزارش می‌شوند.

چنانچه در فرآیندهای نظارتی، هرگونه سهل‌انگاری و عدم رعایت این سند سیاستی مشاهده گردد، ضمن ارائه آموزش‌های لازم و توجیهی، حسب صلاحدید کمیته‌های مربوطه، موارد تخلف به هیات بدوی رسیدگی به تخلفات اداری کارمندان ارجاع می‌گردند.